

Lapok a szegedi telefon történetéből

Nincs ebben az évben igazán nevezetes évfordulója a szegedi telefonnak. (A centenárium dátuma 1984 volt.) Az idei esztendő kisebb megemlékezésekre adhat alkalmat: 60 éves a Szeged—Budapest közti távkábel. S tízéves a Püspök utcai központ. Itt közreadott összeállításunknak azonban más az apropója: a közelmúltban szegedi távközlési szakemberek találkoztak a posta tervezőivel, hogy megismerjék szakterületük távlati fejlesztési elképzeléseit. A tegnap, a ma és a holnap telefontörténetének egy-egy adata talán olvasóink figyelmére is érdemes — munkatársunk, Pálffy Katalin erre gondolva lapozta fel a krónikát, hívta beszélgetésre a postaigazgatóság egyik vezetőjét, s volt kíváncsi arra, mit hoz a jövő...

Száz éve csak 62...

Szegedi Napló, 1883. december 12.: „Puskás Tivadar budapesti lakos, s az ottani telefon vállalat tulajdonosa, a közlekedési minisztériumtól engedélyt nyert arra, hogy Szeged város területén telefon-hálózatot létesítsen... Az engedélyes köteles az engedély keltétől, azaz folyó év november 30-tól számítandó egy év lejárta előtt, egy központi, s legalább 10 távbeszélő-állomás megnyitásával a vezetéket üzembe venni, különben az engedély érvényét veszti... Előfizetőkül elfogadhatók: kifogás alá nem eső magán egyének, testületek, vagy valamely háznak e célra összeállított több lakója együttesen.”

Szegedi Híradó, 1884. november 5.: „Amiről annyit írtunk és oly sokszor szükségesnek állítottunk, ma már telefonhálózatról tényleg beszélhetünk is. A vállalkozó cég ugyanis a munkálatokkal annyira előrehaladt, hogy, ma a Szeged-csongrádi Takarékpénztárhoz és a Légszergyárhoz bevezetett telefonhálózat megnyílt, s átadatott a használatra.”

A szegedi telefonhálózat államosítása — 1892-ben — a hálózat és a szolgálat javítását hozta magával, melynek következtében az előfizetők száma rohamosan szaporodott. 1887-ben 62 állomás üzemelt, 1895-ben már 220.

1893. december 3-án az országos

távbeszélőhálózatba is bekapcsolták Szegedet.

1908: üzembe helyezték az első CB rendszerű távbeszélőközpontot a Széchenyi téri postapalotában. Induló kapacitása 900 előfizetői állomás volt.

1927 december: elkészült a Budapest—Szeged távkábel. Ma is üzemel!

1929: halaszthatatlanná vált a CB központ felváltása új távbeszélőközponttal. Az épület bővítése során húzták fel a postapalota harmadik emeletét és alakítottak ki az udvari fronton egy 6000 állomás kapacitású automata központ befogadására alkalmas helyiséget. A volt távirda helyén szerelték fel az erősítő állomást és az új interurbán központi. (Ezek a helyiségek 1977-ig töltötték be ezt a funkciót.)

1954, 1957, 1963 és 1967: az 1948-ban telepített központ bővítései. Végleges kapacitás: 5000. 1970 és 1972: mellékközpontok telepítésével további 1160 állomást helyeztek üzembe.

1973: Szeged bekapcsolása az országos távhívóhálózatba, előfizetők számára korlátozottan.

1977: elkészül a Püspök utcai új központ. A telefonvonalak száma (a központ kapacitása) 12 ezer 800.

1982: Szegedet bekapcsolják a nemzetközi távhívóhálózatba.

A kötvényakció úttörői

(Részletek egy beszélgetésből, mely elhangzott a Magyar Rádió szegedi körzeti stúdiójának 1987. július 14-i adásában.)

— Ha Vojnár László, a Szegedi Postaigazgatóság távközlési és műszaki igazgatóhelyettese választhatott volna, mikor ül mikrofonunk elé, három-négy évvel ezelőtt vagy most, hogy döntött volna?

— Szívesebben vettem, hogy mára kaptam meghívást, mert 1983-ban nem sok jót tudtam volna mondani.

— Időközben változott a közvélemény megítélése is. Minek tulajdonítja ezt?

— Nyilvánvalóan a kötvényakció volt, ami ráirányította a figyelmet a postára — s ebben az úttörő vállalkozásban mi elől jártunk.

— Milyen nehézségekkel kellett megküdeniük?

— Hinnünk kellett abban, hogy amire vállalkoztunk, azt meg tudjuk csinálni. Le kellett győznünk kétkedéseinket, újszerű műszaki megoldásokat kellett alkalmaznunk és megnyerni az embereket az ügynek.

— Szegeden négy évvel ezelőtt szinte lehetetlen volt telefonálni. Ma — gyakorlatilag — gondok nélkül. Hogy sikerült ez?

— Bővítettük a telefonközpontot, 13 ezer 600 szegedi és környékbeli előfizetői állomás felszereléséhez elegendő kapacitással, bővítettük a távhívóközpontot.

— S a 62-es körzetszámot Szeged körzetében 26 településről már nem kell tárcsázni!

— Így igaz, egymást közvetlenül tudják hívni. Hát... ez nagy siker.

— Ezek a most használatos rendszerek 10—15 év múlva alkalmasak lesznek-e újabb szolgáltatásokra? Előbb-utóbb „számítógépesedik” ez az ország is...

— Ez a telefonközpont-rendszer gyakorlatilag a ma igényének felel meg, vagy inkább a tegnapi technikai szintjén van. Azt tudja, hogy a hívót

hibamentesen összekapcsolja a hívottal. Különleges szolgáltatásokra nem képes. Ahhoz korszerűbb berendezésekre volna szükség, amelyek ma sajnos az embargo miatt elérhetetlenek számunkra. A Cocom-tíllal márt várhatóan jövőre feloldják, s azután számíthatunk elektronikus, digitális telefonközpontok megjelenésére a magyar távbeszélő-hálózatban. En azt hiszem egyébként, hogy a hazai távközlésnek nem a különleges szolgáltatások hiánya a legnagyobb gondja...

— Az első kötvényakciót meglehetősen ellenérzésekkel fogadták. Hiába, 25 ezer forint az 25 ezer forint minden magyar családnak. Aztán változott a helyzet. Most nagyon sokan áldoznának arra, hogy a posta telefonhálózatának fejlesztését támogassák, de nem kapnak kötvényt.

— Gyakorlatilag eljutottunk oda, hogy a szegedi telefonközpontok műszakilag telítődtek. A meglevő, ésszerű mértékű tartalékok nem használhatók fel. Az eladható kötvények darabszámát egyébként eleve a műszaki lehetőségekhez szabtuk: előbb 310 millió, aztán további 50 millió, majd újabb 100 millió forint értékben bocsátottunk ki kötvényt — s ezzel a műszaki teljesítőképesség határáig értünk.

— Milyen kilátásaink vannak a jövőben akkor?

— Építenünk kell egy új telefonközpontot — a helyét kijelölő tanulmánytervek elkészültek. Szeretnénk, ha ebbe a központba már az új technika kerülne... Nagyon bízom abban, hogy a tervezési munkák megindulnak az idén, ami azt valószínűsíti, hogy a kivitelezés 1988 második fél évében, 1989 elején megkezdődik. Kétéves munkálatot feltételezve, a nyolcadik ötéves terv elejére lesz épületünk és szerelhetjük a technikai berendezéseket. Ez körülbelül egy év. Tehát az újabb telefonokra még várni kell Szegeden.

Adottságok és javaslatok

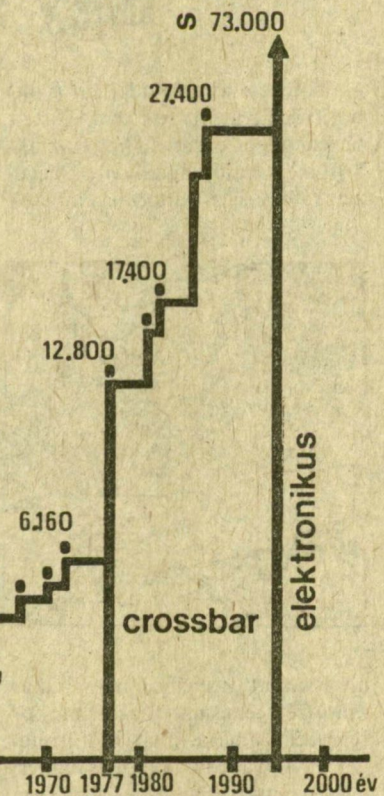
1987: Szegeden 27 ezer négyszáz az együttes telefonkapacitás, a bekapcsolt állomások száma 20 és fél-ezer. A forgalmi telítődésre hamarosan számítani kell, ezért a Posta Kísérleti Intézet megbízást kap: dolgozza ki Szeged nagyvárosi távbeszélő-hálózatának fejlesztési tervét.

A PKI két tervezője, Szomolányi Tiborné és Oprics György az országos fejlesztési koncepcióból indul ki. Ha 1995-ben teljes lesz a telefonközpontok automatizáltsága, ha 2000-ben száz lakosonként 30,7 beszélőhely elérése a reális cél, ha lesz 20 ezer nyilvános URH rádiótelefon-állomás és ugyanennyi diszpécserállomás, 24 ezer 600 telex — a mostani kétszerese —, 14 ezer 100 adatátviteli állomás — a jelenlegi ötszöröse —, 10 ezer videotex-készülék, mely 800 számítóközponthoz csatlakozik, akkor Szeged, mint a délföldi régió központja milyen fejlesztésekkel éri el a tervezett 44,6-es átlagos beszélőhely-sűrűséget? Azaz: várhatóan 230 ezer lakosa a 73 ezer 200 főállomáshoz milyen postai beruházások árán juthat? S milyen realitása van annak, hogy a crossbar-rendszerű központok helyett elérhetővé valnának adigra a korszerűbb, tárolt programvezérlésű (TPV) rendszerek?

Aztán sorra veszik az adottságokat. Hogy a Püspök utcai központ tovább nem bővíthető, s hogy a posta újszegedi telkére már tervezik az épületet. Algyőn, Kiskundorozsmán, Szőregen a postaépületek némi átalakítással számításba vehetők. Adottság, hogy hol futnak nagyteljesítményű kábelek, s hogy a Tisza kettévágja a várost. Számításokat futtatnak a várható költségekről, a kilométerben mért távolságokat, a crossbar-és TPV-rendszer építési költségeit is figyelembe véve. Tekintettel kell lenniük a város beépítettségének fokára, de arra is, hogy a laksűrűség nem hozza magával a nagyobb távbeszélő-forgalmat is, tehát a várható terhelés nagyjából egyenletessé tendő.

A javaslat végül is úgy szól: a központoktól távoli előfizetőket úgynevezett „kihelyezett fokozatok” lássák el — így a Püspök utcából Dorozsmát, Mihálytelket és Gyálárétet meg Hattyastelepet, az újszegedi 11 ezer 200-as kapacitású központból Szőreget, s a tervezett tarjáni TPV-központból Algyőt, Tápét, Béketelepet és a nagyforgalmú belvárosi közületeket, a klinikákat, szállodákat például.

E tervezettől ez idő szerint egy telefonközpont meglete látszik kézzelfoghatóbb közelségben: a nyolcadik ötéves tervben.

A közelmúlt és a nem is oly távoli jövő grafikonja: 1970-ben nem sokkal több mint hatezer előfizető volt, a nyolcvanas évek végén már 27 ezret is meghaladta. Az 1990-es évek közepéig hetvenezren felüli telefont ígér.

CSANÁDY JÁNOS:

Emlékezés egy régi utazásra

Milyen fontos volt az az utazás kalandosan a busz méhébe bújva — míg megejtett az őszi köd-varázs már Nógrád dombjai között gurulva; az ismertből az ismeretlen idő-tenger felé evezni, s salgótarjáni esti füstben város tenyerén megérkezni. — Milyen kalandos volt az az út, pedig csak a sors vetett kockát, s hogy a kocka hatásra fordult, tán csak a város dzsinnjei tudták; fogadásukra megjelentek esti ezüst köpenyben, és a szobor körül lebegtek áttetszően és könnyen — ifjú jövőnk, forró szerelmünk, szellem-kezüik áldása rajta, ma sem hagy érintetlenül a ködös alkony varázslatja: hiszen, ha csak vándor-diákok lettünk volna, de nem, mi nem akartunk kevesebbet akkor: meghódítani az egész világot!

Színek és helyek

Óraütesek

A falióra ott mutatta az időt a két ablak közötti „főfalon”. Az ablakok a Petőfi sugárútra néztek. Az Arnold-házra, a Nemes takács utca torkolatára. Mint minden tárgynak a szobában, az órának is külön története volt.

Meg kell hagyni, ezúttal sokáig gondolkodtam a néven, míg végül eszembe jutott. Am pontosságáért még ennyi memóriaerőltetést követően sem kezdek el. Fancsovics Zsigmondról van szó, akit apám persze csak per Zsigaként emlegetett. Barátjaként, katonacimborájaként. A nevezett órásmester volt. Ha jól vélekszem, Szőregen. (Amennyiben mégse, Péter Laci barátom majd biztos kiigazít.) Tartották egymással a kapcsolatot. Habár én nem emlékszem, hogy az órásmester akár csak egyszer is megfordult volna a Petőfi sugárúti szabóműhelyben — akkor legalábbis, amikor én is jelen voltam.

Mindenesetre ő volt P. Z. és Császár Etelka esküvőjén az egyik násznagy. Apám szentesi származék, anyám ellenben tősgyökeres szegedi. Meghozta az alsóvárosi fertilityből. A Délibáb (ma: Tisza Lajos) utca egyik házában — a Dobó utcai torkolatot követően bal oldalról a másodikban — született. Az esküvőt — apám vallása nyomán — a Kálvin téri református („Kakasos”) templomban tartották: ezerkilencszázhuszonhétben.

Az órásmester jószágjándéka — igen stílusosan — egy szép falióra volt. Hadd tegyem gyorsan hozzá (elvégre más időket éltünk), hogy évtizedekapát, tehát egy ideig még a főlsszabadulást követően is e nászajándék volt az egyetlen időmérő szerkezet szobakonyhasunkban.

Szép, masszív jószág volt. Ha tán nem is a legelőkelőbbek — és legdrágábbak — közül való. Nagyságra is tekintélyt parancsoló. Tokja barnára pácolt fa. Külsejével így már eleve kiritt a festett (fehér) hálósobabútor uralta enteriőről.

Istenem, ezek a festett alkalmatosságok? A szegényemberek típus-stilbútorai a két világháború között. Pároság, szalmazsákokkal. Éjjeliszekrények. Két alsófiókos ruhásszekrény. Toaletasztal. Amit — lévén, hogy közepét előre-hátra hajlítható tűkör alkotta — odahaza rögvést elkereszteltek „tűkörasztalnak”. Végezetül az ágyak lábánál az elmaradhatatlan szelón. Ha netán nap közben kedve — és főképp ideje — lenne leheveredni valakinek, hát ne kelljen megbontani a „beágyazott” fekvőhelyet.

Mert, ugye, a valamikori szegényember adott a rendre (és magára). Az ágyneműt úgy stószolta be helyére, hogy „elválogól” is egyenesletes felületet adjon. Aztán az egészet lefőtte egy színes belvélés — függönyre emlékeztető, tehát áttetsző — terítővel. Majd — de sokszor is láttam anyámtól — a „művet” egy nyújtófára emlékeztető alkalmatossággal simította nagy-nagy gondal „tökéletessé”.

Fáradhatatlanul járta jobb-bal, bal-jobb útját ettől kezdődően falióránk kerekértársas ingája. Hangja végül már épp oly elidegeníthetetlen része volt a szobának, mint a bútorzat vagy az „ezüstre” festett vaskályha — amibe, fűtőanyag híján, hűsz esztendő alatt, míg ott laktunk, egyszer sem gyújtottak be.

De volt a mi óráknak egy karakterisztikus jellegzetessége. Hogy tudniillik: „ütött”. Igen. Minden negyedórán. Először egyet, aztán kettőt, majd harmat, négyet. Egész órában pedig — egytől-tizenkettőig — pontosan annyit, ahány idő szerint dukált.

De más időket is éltünk! Most természetesen nem a rezsime, nem is annak egy adott állapotára, hanem saját idegzetünkre gondolok. Még elképzelni is nyomasztó, hogy manapság negyedóránként odakongasson nekem (nekünk — mindannyiónknak, akármelyikünknek) egy falióra. Még csak az kéne! Az ember nagynehezen elszundikál, aztán fél éjszakán át félálomban hanykolódik, a legkisebb neszre is fölébred, utóbb sokszor órákra elkerüli szemét az álom. No, még csak ez a makacsul visszatérő kongatás kéne, s teljessé, sőt körkörössé válna a neuraszténia.

Akkor mindez ellenben senkit nem zavart. Békésen végigaludtuk az éjszakát. Legföljebb ha félálomban érzékeltük, hogy falióránk, ez a derék jószág, miközben a familia békésen pihenve készül az eljövendő napra, becsülett, szorgalommal végzi a maga dolgát. Mindössze annyi gondoskodást igényel, hogy időnként fel kell húzni, továbbá nagyritkán megolajozni.

Néha visszarévedek a sok — négy-öt — évtizeddel ezelőtti időkhöz. Egyik oldalamról a másikra fordulok, miközben a feneketlen csendben visszhangozva zendülnek, majd enyésznek el az óraütesek. Egy pillanatra kinyitom a szemem. A szobai sötétet félhomályossá enyhíti a kintről beszűrődő lámpafény. Még félálomban vagyok, amikor az első ütés felhangzik, ám még nem csitul el az utolsó rezgés, amikor már újra visszazuhanok az álom — feneketlen? — kútjába.

A minap anyámnál járva a kisházban helyére kellett rakni a faliórát. Gázszereles miatt került le a falról. Mielőtt visszaraktam volna a tartócsavarra, elmélázva nézegettem egy darabig. Tán külön hangsúlyozni sem kell, hogy a jó öreg már vagy tizenöt éve felmondta a szolgálatot. Egyszer próbálkoztam vele; tán egy alapos olajozás segít a szerkezeten. Ám tévedtem. Most szórakozottan kinyitottam és odébbhajtottam a nagymutatót. Amikor a harmas számhoz ért, csodák csodájára az óra megszólalt. A hatosnál kettőt, a kilencesnél harmat, a tizenkettesnél négyet, majd utóbb 12-öt ütött. Most láttam csak, a bimbamszerkezetnek külön felhúzója van. S ezek szerint még „nem járt le”.

Annak idején még apám (tizenhét esztendeje halott) feszíthette meg kulccsal a rugót. Most egy pillanatra úgy éreztem, mintha — annyi év távolából — ő üzent volna, a messzeségből.

PAPP ZOLTÁN